

Kovács Gáborján

A Veszprémi Vegyipari Egyetem kulturális élete 1968 és 1973 között

A Veszprémi Vegyipari Egyetemet 1949-ben nyitották meg. Veszprémbe helyezése elsősorban politikai döntés eredménye volt. A második világháború után a súlyos károkat elszenvedett gazdaság újjáépítése lendületet adott az ipar fejlődésének, így a szakemberigény korán jelentkezett, amelynek hatására megindult a szakirányú egyetemek alapítása. Az 1949. évi XXII. törvény rendelkezett a Budapesti Műszaki Egyetem Nehézvegyipari Karának Veszprémbe telepítéséről. Veszprém kiválasztásában fontos szerepet játszott a gazdasági, elsősorban vegyipari háttér, valamint a megyei pártvezetés és az országgyűlési képviselő eredményes lobbitevékenysége.¹

A húszezer lakosú, gazdag kulturális és egyházi múlttal, régi oktatási intézményekkel rendelkező kisváros életében idegen testként jelent meg indulásakor az egyetemi kar. Az 1960-as évek végére azonban a város legmeghatározóbb kulturális helyszíne lett különböző tereivel, egyre gazdagodó programjaival, művészeti csoportjaival. A településen az egyetem aulája a legnagyobb befogadóképességű koncerthelyszín, nagyszabású kiállítások, nemzetközi művészeti fesztiválok otthona, három ízben a Veszprémi Tévéálálkozó központja lett. Mellette az egyetem kulturális programok (ismeretterjesztő előadások, irodalmi estek, koncertek, kamaraszínházi bemutatók, táncprodukciók) számára külön épületet emelt (E-épület) színházteremmel, szabadidős könyvtárként is funkcionáló klubteremmel. 1968-tól az egyetem Központi Kollégiumában működött a rendszeres kulturális programjai miatt közkedvelt, diákok által üzemeltetett Kol-klub is. Ekkor kezdődött a város és az egyetem kapcsolatának első igazán intenzív korszaka, ami a harmadik Veszprémi Tévéálálkozóval zárult.²

A tanulmány elkészítése során elsődleges forrásként az *Egyetemünk* című lap írásaira támaszkodtam, mivel a Veszprémi Vegyipari Egyetem kulturális életéről ez a periodika közölte a legátfogóbb és legrészletesebb beszámolókat. Az újság 1959-től jelent meg, a vizsgált időszakban kéthetente, így fontos lenyomatát adja annak, miként formálódott az egyetem kulturális arculata, valamint hogyan kapcsolódott össze az intézmény mindennapi működése a város társadalmi és művelődési életével.

Veszprém 1945 után

Veszprém 1945-ben az ország egyik legkisebb megyeszékhelye volt körülbelül húszezer lakosával. Az államalapítás óta fontos vallási székhelyként, a középkorban nagy kulturális jelentőséggel bírt. Az egyetem alapításakor és a hely kiválasztásának későbbi bizonygatásakor mindig fontosnak tartották kiemelni, hogy a 13. században itt működött az ország

¹ POZSGAI 2024.

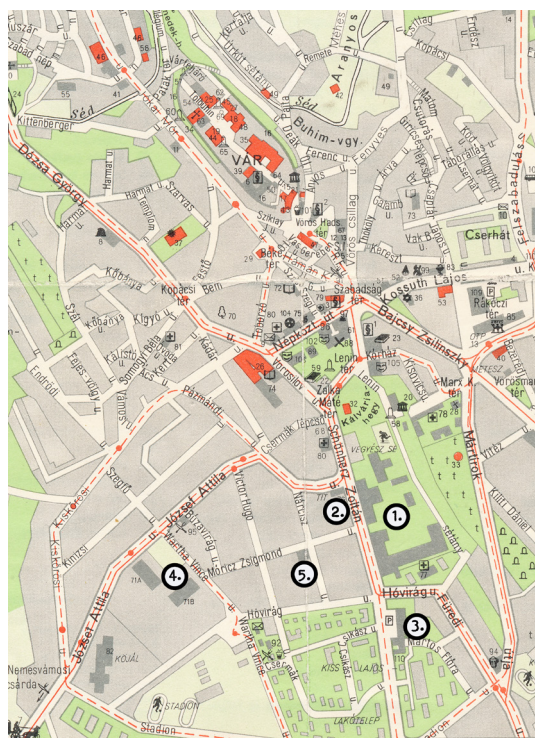
² Az 1973-as volt az utolsó olyan veszprémi tévéálálkozó, amelynek az egyetem adott otthont, mivel 1973 novemberében megnyílt a korszerű közösségi térként megtervezett Megyei Művelődési Központ, amely számos tekintetben átvette az egyetem addigi kulturális központi szerepét a városban.

első főiskolája, amelyet 1276-ban Csák Péter hadai a vár feldúlásakor tönkretettek, fontos könyvtárával együtt.³ A későbbiekben, különösen a török dúlások után Veszprém elvesztette kulturális vezetőszerpét. A 19. században újságok működtek, iskolákat nyitottak a meglévő piarista gimnázium mellett, de nagyobb ipari létesítmények híján gazdasági élete a helyi piacokra szorítkozott. A kiegyezés után izgalmas kulturális életében kiemelkedett a zenekultúra, volt saját színházépülete – bár önálló társulat nélkül – és múzeuma. Mindezek ellenére Veszprém karakterét továbbra is elsősorban püspöki székhely jellege határozta meg.

A 20. század első felére a város közéleté konzervatívvá vált, a háború után a lakosság leginkább a kereszténydemokrata eszmékhez közelebb álló pártokat támogatta, a kevésbé iparosodott megyeszékhelyen a munkásmozgalom alig volt jelen. Az 1945. novemberi választásokon a Független Kisgazdapárt Veszprémben 62,63%-os eredményt ért el, ami valamelyest meghaladta az országos átlagot. A Szociáldemokrata Párt 24,06%-os támogatottsága szintén kedvezőbb volt a teljes országra jellemző aránynál, míg a Magyar Kommunista Párt (MKP) 9,2%-os veszprémi eredménye számottevően elmaradt a párt országos teljesítményétől. A baloldali pártok helyzete az 1947-es választásokon sem volt jobb: a keresztényszocialista Demokrata Néppárt a szavazatok több mint felét kapta a

városban, míg az országban jóval gyengébben szerepelt. Az MKP emögött a „klerikális” erők háttér munkáját sejtette. Az 1948-as fordulat után a városban kialakult helyzet megoldását részben abban látták, hogy megváltoztatják a lakosság összetételét, ezért is tartották szerencsés elképzelésnek, hogy a közeli nehézipari üzemek (Ajka, Pét, Peremarton, Fűzfő, Várpalota, Papkeszi) tevékenységének összehangolására Veszprém váljon a nehézipari kutatások és fejlesztő intézetek központjává és ezzel együtt modern „szocialista” várossá.⁴

Az új koncepció megvalósításához a település háború utáni vezetői (ellentétben a világháborút megelőző időszakkal) nem helybeliek voltak, hanem az ország különböző részeiről érkeztek, és a párthoz való hűség alapján esett rájuk a választás, hogy helyi kötődések, érzelmek nélkül hajtsák végre a város társadalmi és épületegyütteseinek megváltoztatására irányuló terveket.⁵ Az 1970-es évek közepére az új lakótelepek építésének köszönhetően

1. kép – Veszprém város térképe az 1970-es évekből. 1. Az egyetem A- és B-épületei, 2. E-épület, 3. Az egyetem kollégiuma, 4. A MÁFKI és NEVIKI épületei 5. Tudósszthon

³ VVE ÉVKÖNYV 1959. 35.

⁴ NAGY 2017. 395–403.

⁵ NAGY 2017. 407–408.

Veszprém lélekszáma megkétszereződött és társadalmi összetétele teljesen megváltozott: a korábbi polgári lakosság és a kisipari dolgozók mellett nagy számban telepedtek le a nagyüzemi munkavállalók családjaikkal.

A Veszprémi Vegyipari Egyetem alapítása

A Veszprémi Nehézvegyipari Kar 1949. szeptember 26-án kezdte meg munkáját 16 oktató és 107 hallgató részvételével. Eredetileg a Magyar Királyi József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem vidékre kihelyezett karaként működött, 1951-től lett önálló egyetem Veszprémi Vegyipari Egyetem néven.

Az intézmény indulását viharos körülmények jellemezték: az eredetileg „Pénzügyi palotának” szánt, 30%-os készültségű épület átalakítási munkálatai 1949 júniusában kezdődtek meg, és szeptemberig kellett kialakítani az oktatáshoz szükséges tantermeket, laboratóriumokat és közösségi tereket. A város központjához közeli, a Külső Püspökkertnek nevezett déli városrészben elhelyezkedő épületet a történelmi városközponttal széles út kötötte össze (akkor Schönherz Zoltán utca, ma Egyetem utca), a környező utcákban keskeny házak álltak, a közelben pedig kiterjedt mezőgazdasági területek húzódtak. Az egyetem szervezésével megbízott Polinszky Károly⁶ 27 éves adjunktusnak nemcsak az oktatói gárda megszervezésével kellett foglalkoznia, de az építkezés ellenőrzése is a feladatai közé tartozott, ráadásul őt bízták meg a Nehézvegyipari Kutató Intézet (NEVIKI) vezetésével is, amely kezdetben a felsőoktatási intézménnyel karöltve végezte kutatásait, ugyanúgy, ahogy a szintén Veszprémbe költözött Magyar Ásványolaj- és Földgázkísérleti Intézet (MÁFKI).

Nem sikerült tökéletes állapotokat teremteni, de a kitűzött időben mégis megindult az oktatás:

„1949 nyarán gyakran tíz különböző vállalat dolgozott azon, hogy őszre az Egyetem első épülete készen álljon az oktatás megkezdésére. S jellemző módon egyetemünk nem avató-ünnepséggel, hanem közvetlenül munkával kezdte meg működését. A meszesgödörökkel és téglarakásokkal, homokhalmokkal és állványerdővel körülvett épület belül frissen meszelt és új levegőt árasztó falai között 1949. szeptember 26-án Straub Gyula⁷ megtartotta az Egyetem első előadását, kémia óráját”.⁸

⁶ Polinszky Károly (1922–1998) 1945-ben kapott egyetemi adjunktusi kinevezést a Budapesti Műszaki Egyetemen, ahol feladata a Kémiai Technológia Tanszék megszervezése volt. Jó szervezőképességének köszönhetően 1949-ben rábízták a Veszprémbe telepítendő Vegyészmérnöki Kar, valamint egy új intézet, a Nehézvegyipari Kutatóintézet létrehozását. Az egyetem 1951-ben önálló intézménnyé vált, amelyet Polinszky előbb dékánként, majd rektorként vezetett 1963-ig. Oktatóként a Veszprémi Vegyipari Egyetem Általános és Szeretlen Kémiai Tanszékének élén állt. 1963 és 1974 között művelődésügyi miniszterhelyettesként, 1974 és 1980 között pedig oktatásügyi miniszterként tevékenykedett. Tudományos munkásságának középpontjában az ipari szeretlen kémia állt, ezen belül különösen a szeretlen pigmentek, valamint a műtrágyagyártás kémiaja és technológiája. KRISTÓF 2022.

⁷ Straub Gyula (1917–2000) 1949 és 1953 között a veszprémi NEVIKI osztályvezetőjeként, egyúttal a Veszprémi Vegyipari Egyetem meghívott előadójaként, majd tanszékvezető oktatójaként vett részt az intézmény szakmai alapjainak kiépítésében; az egyetem egyik alapító tagjaként az analitikai kémia oktatásának és művelésének meghatározó alakja volt. Az 1950-es évektől az egyetemen megalapozta a radiokémiai és radioanalitikai kutatásokat, létrehozta az izotóplaboratóriumot, és meghatározó szerepet játszott a Radiokémiai Tanszék, illetve a radiokémiai ágazat megszervezésében. PRÓDER 2017. 108–115.

⁸ VVE ÉVKÖNYV 1959. 54.

Az egyetem ünnepélyes felavatására október 16-án került sor. Polinszky Károly (aki ekkor kurátorként vezette az új egyetemi kart, és csak később, 1951-ben kapta meg az akkor még egykarú egyetem dékáni címét) nyitóbeszédében egy új típusú műegyetemről beszélt, mely a Szovjetunió gyakorlatát követve már korán a környező üzemekbe küldi hallgatóit, hogy minél több gyakorlati tapasztalatot szerezzenek. Az ő utána szóló Kossa István pénzügyminiszter, Veszprém megye országgyűlési képviselője, aki sokat tett azért, hogy az egyetem Veszprémbe kerüljön, az új értelmiség kineveléséről beszélt:

„Mi a tudományt nem magáért a tudományért műveljük, hanem azért, hogy a tudomány segítségével is szolgálhassuk népünk, hazánk, az emberiség érdekeit. A mi számunkra a tudomány eszköz ahhoz, hogy a dolgozók életét, munkáját könnyebbé, jobbá, szebbé tegyük ... Ezen az egyetemen nemcsak egyszerűen mérnököket, a nehézipar alapos ismerőit fogjuk nevelni, hanem az új magyar értelmiség, a demokratikus Magyarország új értelmiségének egy része is itt nő majd fel. Az új magyar értelmiség, amelyet egyetemeink ez évben kezdenek nevelni, döntő többségében már munkás- és parasztfiatalokból áll ... Azokat, akik ennek az egyetemnek a falai között fognak tanulni, a dolgozó nép küldte ide saját soraiból. Ezért az Egyetem minden egyes hallgatója a népnek felelős tanulmányi eredményeiért”.⁹

Az egyetem 107 fővel elinduló első évfolyamának társadalmi összetétele jól illeszkedett a Rákosi-rendszer felsőoktatással szemben támasztott elvárásaihoz, amennyiben a hallgatók 42%-a munkás-, 23%-a pedig paraszti családból származott.¹⁰ Az egyetemisták közül mindössze négyen voltak veszprémi lakosok. 1956 után körülbelül felére csökkent a munkás–paraszt környezetből érkező diákok száma, és évente csak egy-kettő hallgató nyert felvételt Veszprémből.¹¹ Az 1960-as évek elején még kevesebb munkás ifjú (37%) került be az egyetemre, paraszti származású már egyáltalán nem, de egyelőre a helyi diákok száma sem emelkedett.¹² Az egyetem életében az első másfél évtized folyamatos építkezések között zajlott. Az oktatási létesítmények hiánya mellett állandó gondot jelentett a diákszállások és az étkeztetésre alkalmas helyiségek szűkössége, de az újabb és újabb épületeket aránylag gyorsan használatba vehették az oktatók és a hallgatók.

A kezdetben oktatási célokat szolgáló A-épület mellé 1952-re két, egyenként 240 fő befogadására alkalmas előadóterem épült, miközben az egyetem bővülésével párhuzamosan folyamatosan létesültek az új tanszékekhez kapcsolódó laboratóriumok és műveleti csarnokok is. Ugyancsak 1952-re készült el az E-épület, amely eleinte tanszékeknek adott helyet, 1954-től azonban – klubteremmel, színpaddal ellátott kamarateremmel és a kultúrbizottság irodájával – az egyetemi kulturális élet egyik meghatározó helyszínévé vált.¹³ 1968-ig ennek az épületnek az alsó szintjén rendezték be az egyetemi menzát is. A szellemi élet másik fontos helyszíne, a B-épületben kialakított aula 1961-ben készült el.

⁹ VVE ÉVKÖNYV 1959. 55.

¹⁰ VVE ÉVKÖNYV 1959. 56.

¹¹ VVE ÉVKÖNYV 1959. 171.

¹² ALBERT 2002. 40.

¹³ VVE ÉVKÖNYV 1959. 177.

2. kép – A veszprémi Schönherz Zoltán (ma Egyetem) utca eleje; balra az A-épület, középen a B-épület, jobb szélén az E-épület

A B-épület második és harmadik emeletén helyezték el a központi könyvtárat és az olvasótermet, az igazgatási irodák felett. Oldalszárnyában alakították ki a felsőoktatási intézmény első saját kollégiumát 1957-ben, amely 1964-ben átköltözött innen a kimondottan internátus céljából épített, 600 fő befogadására tervezett új diákokthozba. Emellett a Hóvirág utcában helyezték üzembe 1968 novemberében az új, saját konyhával is felszerelt menzát. Az egyetem számára az eredeti elképzelések szerint egy 460 fő befogadására alkalmas előadótermet, úgynevezett auditorium maximumot is terveztek, de a helyén végül tornacsarnok készült, amelyet 1963-ban adtak át.¹⁴

Ahogy gondot jelentett a diákok megnyugtató elhelyezése, sok problémát okozott az egyetemi tanárok szállásigényeinek megoldása is. Időnként éppen a lakáshiány miatt nem tudtak megfelelő szakembereket „lecsábítani” Veszprémbe. Az első lelkes oktatók folyamatosan ingáztak Budapest és Veszprém között, ideiglenes szállásukat kezdetben a félig romos Bakony szállóban rendezték be, majd 1952-ben az egyetem közvetlen közelében, a kertvárosias negyed egyik utcájában átadták a Tudósotthont, amely a nőtlen tanárok lakhelyéül szolgált.¹⁵

A Vegyipari Egyetem építésével párhuzamosan egy új városrész is felépült, melynek a városközpont felől az egyetem lett a „kapuja”. Úgy tűnt, a komoly lakáshiánnyal küzdő megyeszékhely vezetése ezen a területen kezdte megvalósítani az új elképzelések szerinti „modern” város modelljét. A Schönherz Zoltán utcával körülbelül 100 méterre párhuzamosan futó Wartha Vince utcában emelték a NEVIKI és a MÁFKI kutatóintézetek épü-

¹⁴ VVE ÉVKÖNYV 1974. 25–26.

¹⁵ VVE ÉVKÖNYV 1959. 184.

leteit, melléjük helyezték el a városi stadiont, amely egyben az egyetem sportpályájaként is működött. Ezáltal közrefogtak egy olyan területet, mely részben a Nándor-város két világháború között készült kertesházaiból, részben az újonnan létrehozott Hóvirág és Kiss Lajos lakótelep kétemeletes, szocreál típusú épületeiből állt. 1500 állami és szövetkezeti lakás épült fel itt, melyekből az egyetem dolgozói számára többet is átadtak:

„Az ötvenes években készült együttesek: az Egyetem utca, a Csikász Imre utca és a Csermák Antal utca tömbjei a kor tipikus, jellegtelenül formált, szocreál stílusjegyeket viselő lakóépületei. A beruházás során kiemelten a közeli egyetem és kutatóközpontok használóit kívánták kiszolgálni; ennek jellemző emléke a Tudósoththon mellett egy közeli, oktatók számára emelt négylakásos társasház is. (...) A Victor Hugo utcában elkészült üzletház-étterem együttes fájó hiányt pótol a környéken élők mindennapi életében, és egyértelműen elrugaszkodik a szocreál nehézkességétől: pavilonos, könnyed felépítése jól hasznosítható, változatos tereket eredményez. Márton István szemközt álló, másik épülete, a 4. számú általános iskola ugyancsak jól sikerült épület (...). A lakótelep fejlesztésének III. ütemében készült el az új egyetemi kollégium, a hozzá kapcsolódó menza, a tízemeletes garzonház, valamint az élelmiszerárúház. A tervezés során a fiatal Márton István tanúbizonyságát adta kiváló kompozíciós képességének. A Kiss Lajos lakótelep új alközpontja egymáshoz lazán, de nyilvánvalóan kapcsolódó, ugyanakkor önállóan is értékelhető, a lehetőségekhez képest igényesen kialakított elemek együttese, amely minőségi ugrást jelentett az egyetem építkezéseinek történetében is. A veszprémi „tízemeletes”, a régió addigi legmagasabb épülete ugyanúgy a lépték- és stílusváltás jelképévé lett.”¹⁶

Az egyetem és Veszprém kapcsolata

A húszezer lakosú kisváros a korabeli sajtó írásai és az egyetem alapítóinak visszaemlékezései szerint nehezen fogadta be az új intézményt. Nem illeszkedett a polgári hagyományokkal, egyházi múlttal rendelkező város intézményi struktúrájába. Polinszky Károly ezt így fogalmazta meg:

„A város valóban nem nagyon vonzott. Ipara, mezőgazdasága nem volt. Korábban a lakosság hatvan-hatvanöt százaléka valamilyen formában a püspökség alkalmazásában állt, akiknek a negyvenes évek végén, az ötvenes évek elején nemcsak ideológiai, hanem egzisztenciális kérdésekkel is számolniuk kellett. (...) Veszprém akkori hangulatát így tudnám összefoglalni: – Kelltek nekünk? Nincs lakás! Ami van, azt is elveszik! Nem jó a közellátás! Meg fog minden drágulni! Menjenek a vörösök a fenébe!... Az ember bement a Hungáriába vacsorázni, és a mellette lévő asztalnál hangosan ilyesmiket beszéltek. A „Közelbiz” lakásokat keresett az oktatói kar és az egyetemen dolgozók számára. Más megoldás egyszerűen nem volt, minthogy a villanegyedben a négy-öt szobából egyet-kettőt kisajátítottak. Ez se növelte a népszerűségünket. – Elveszik a lakásokat! – háborogtak a polgárok, és hamarosan megszületett a rémhír: már öngyilkosság is történt. (...) A megyei pártbizottságon ezekben az ügyekben, sajnos, kevesen adtak segítséget. Pap János, akkor

¹⁶ Kovács 2018. 14.

ipari osztályvezetőn és Slamovics Zoltán agitprop osztályvezetőn kívül csak kevesen érzékelték az egyetem telepítésének fontosságát. Az oktatásban is sok volt a gond. Kitűnő matematika-, idegennyelvi és fizikaszakos középiskolai tanárokat kaptunk, de „politikai erősítés” címén bejött Ajkáról, Pétről egy-két mérnök is. Ezeknek ipari gyakorlatuk volt s nem oktatásbeli, miáltal így hasznukat – sajnos – nem tudtuk venni. Voltak aztán olyan beosztások, amelyekben az ott dolgozó káderek feladata talán az volt, hogy „vigyázzanak” az értelmiségre. Különben nagyon derék emberek voltak, de hát azt csinálták, amit a számukra előírtak. Hat-nyolc hónap után úgy érezhettük, hogy a pártbizottság se nagyon kedvel bennünket. Mintha azt gondolták volna magukban: – Nyakunkba kaptuk ezt a betelepített polgári hadat, csak növelik itt a gondunkat, és még Szabad Nép félórát sem akarnak szervezni (...).”¹⁷

Emlékei szerint a város lakossága sem lelkesedett az egyetem megjelenéséért:

„A városban nem szűnt az ellenszenv. A lakosság körében szállongó pletykák mélyponton tartották a közhangulatot. Az öslakos fiatalemberek rendszeresen verekedéseket provokáltak, mert a politikai ellenfelek elhíresztelték a városban, hogy az egyetemisták elcsábítják a veszprémi lányokat. A hallgatók este a kivilágítatlan utcákon mentek hazafelé, a már említett Davidicumba¹⁸, de biztonsági okokból hármasával-négyesével. Egyedül, sötétben nem volt tanácsos. A megyei és a városi tanácsot egyéb gondok foglalták le, semhogy az egyetemre figyelhettek volna. Sem idejük, se képességük nem volt ahhoz, hogy az egyetemnek államhatalmi segítőtársai legyenek.”¹⁹

Albert József szociológus, a Veszprémi Vegyipari Egyetem történetével foglalkozó oktató viszont városbeliekkel és az egyetem egykori oktatóival készült beszélgetések alapján azt állította, hogy ez az ellenszenv nem volt egyértelmű:

„Az egyetemi oktatókkal szemben a helyi lakosság bizalmatlansága akkor oldódott, amikor a veszprémiek közül is többen bekerültek az egyetemre, és főleg akkor, amikor megtörténtek az első benősülések. (...) Azok a veszprémi értelmiségiek, akiket megkérdeztem, úgy vélik, hogy a „mértékadó polgári csoportok – köztük a szakmunkások és a szellemi foglalkozásúak – örültek az egyetemnek”. Szerintük az ellenséges megnyilvánulások esetiek vagy manipuláltak voltak. Elfogadhatónak tűnő érvük: az egyetem építése hosszú időn keresztül jó munkalehetőség volt sok veszprémi számára, ezáltal anyagi érdekük is fűződött az egyetem létehez. Kétségtelen tény viszont, hogy a helyiek önérzetét sérthette az a hang, ahogy a Veszprém megyei Népűjság „beszéltette” az egyetemet, az a nyilvánvalóan propagandisztikus beállítottság, amellyel nap mint nap találkozhattak. Arról nem is szólva, hogy éppen ebben az időszakban cserélik ki, „váltják le” a helyi vezetést és bízzák rá központilag az „irányítást” politikailag megbízható „ejtőernyősökre”. Évtizedeken keresztül nem, vagy csak elvétve akadt olyan veszprémi vezető, aki ismerte a helyi viszonyokat, a lakosságot. (...) Az egyetem végleges lakossági elfogadtatása 1956-ban történt

¹⁷ THIERY 1979. 869.

¹⁸ A vár közelében, a Völgyhíd alatt álló Davidicum az egyetem első éveiben a hallgatók elhelyezését szolgálta mindaddig, amíg fel nem épült a kollégium.

¹⁹ THIERY 1979. 870.

meg. Ekkor omlottak le a mesterségesen emelt válaszfalak, s az előítéleteket kiszorította az akkori politikai viszonyok együttes, demonstratív elutasításán alapuló szolidaritás. Az eseményekben az egyetem kezdeményezőként vett részt: a hallgatók és oktatók ott voltak a nevezetes nagygyűlésen a színházban, tartottak nagygyűlést az egyetemen, képviselve voltak a Forradalmi Tanácsban. Az egyetemisták nemzetőrként segítettek a közellátásban, saját rádiót működtettek (Szabad Veszprémi Rádió), fegyverrel vigyázták az autonóm területté nyilvánított egyetemet. De nem önkényeskedtek, nem önbíráskodtak, nem kegyetlenkedtek. Ennek ismeretében méltán váltott ki nagy felháborodást a mintegy hetven egyetemista összegyűjtése és Szovjetunióba szállítása.”²⁰

A rendszerváltás után újraértékeltek az eseményeket, az egyetemi vezetés hozzáállását. Utólag a következőképpen értékelték az eseményeket:

„Az akkori egyetemi vezetés toleráns, emberséges magatartása még ma is emlékeztető, amivel lényegesen hozzájárult a viszonyok konszolidálódásához. 1958-ra politikailag „szalonképessé” vált az egyetem. Hamarosan megszületik a soha le nem írt, nyíltan ki nem mondott kompromisszum: az értelmiség politikai lojalitásáért és passzivitásáért, a tabuk tiszteletben tartásáért megkapja a privát szféra nagyobb szabadságát, s technokrataként egyre inkább cselekvési teret nyerhet, elindulhat az anyagi emelkedés biztosnak látszó grádicsain.”²¹

Az egyetem az 1970-es évekig a ráfordított összegek miatt Veszprém legdinamikusabban fejlődő intézménye volt, folyamatosan bővült létesítményekkel, és a város kulturális-szellemi élete „rászorult” ezekre az épületekre: elsősorban az egyetemi aulára, amely rossz, visszhangos akusztikája ellenére a város legnagyobb előadó helyévé vált – nagyszabású koncerteket, fesztiváleseményeket már rendszeresen ide szerveztek az 1960-as évektől. Az E-épület klubterme és kamaraterme fontos színházi előadások, koncertek, író-olvasó találkozók, szerzői estek, tudományos és ismeretterjesztő előadások, illetve az egyetem művészeti csoportjainak bemutatkozó helyszínévé váltak.

Bár az 1970-es évek elején az egyik helyi újságíró, Balogh Elemér az egyetemet elzárkózással vádolta és cikkéből vita alakult,²² úgy tűnt, a város és az egyetem kezdenek „egymásra találni”. A város napilapjában, a *Napló*-ban egy írás ezt így fogalmazta meg:

„Veszprém nem régi egyetemi város. Nem hasonlítható ilyen szempontból sem Debrecenhez, sem Budapesthez. Az a húszegynéhány év azonban, mióta a vegyipari egyetem ide költözött, egyetemi várossá tette. Nemcsak az értelmiség száma emelkedett, hanem ebből következően az egyetem, mint tudományos-kulturális centrum is egyetemi jellegűvé formálta a város arculatát. Kezdetől fogva jelentkezett az az igény, hogy az egyetem a város szerves része legyen, ne pedig „tudományos-kulturális sziget”. Azóta igen sok vita folyt a város és az egyetem kapcsolatáról. Mit vár az egyetemtől a város és fordítva! Alapvető tényként a vitában mindig megállapították,

²⁰ ALBERT 1990. 56.

²¹ ALBERT 1990. 57.

²² BALOGH Elemér: Az egyetem és a város. *Napló*, 1970. március 7. 4.; JUHÁSZ Ferenc: A mi városunk – a mi egyetemünk. *Napló*, 1970. március 18. 4.; VAJKAI Aurél: Találkoznunk kell egymással. *Napló*, 1970. március 25. 4.

hogy a társadalmi feladatok tekintetében az érdekezésség elve adott. Már maga az a tény, hogy az egyetem épületei szinte a város szívében épültek, jó lehetőséget biztosítottak a kapcsolatok széleskörű kiépítéséhez. Az aula, az előadótermek, az E épület kamaraterme mind alkalmasak nemcsak egyetemi rendezvények, hanem átfogóbb, városi, kulturális és egyéb rendezvények lebonyolítására. A nagyszámú oktató és tudományos kutatógárda – mely az évek múltával egyre inkább a városhoz kötődött, veszprémivé vált – jelentős tényezőként szerepel a város tudományos-kulturális életében. A 600 főnyi egyetemi hallgató tömegénél fogva is a város ifjúsági mozgalmának egyik lehetséges bázisa. A városnak természetes igénye, hogy éljen azokkal a lehetőségekkel, melyeket az egyetem ittléte biztosít, másrészt az egyetemnek is igénye, hogy a város legyen a természetes társadalmi környezete, a társadalmi kapcsolatok területe. A korábbi években sok bírálat hangzott el a kapcsolatok laza voltáról. Az utóbbi időben azonban a kapcsolatok nagymértékben szélesedtek és új lehetőségek teremtdtek a további bővítésre.”²³

Meskó Gábor, aki 1950-ben költözött Budapestről Veszprémbe, és az egyetemen előbb oktatóként, majd a tanulmányi osztály, később a kollégium vezetőjeként dolgozott, úgy emlékezett, hogy az egyetem és a város kapcsolata már a kezdeti időkben megszületett a kultúrán keresztül:

„Két vagy három éven át vezettem a kulturális bizottságot. Élvezettel csináltam. Veszprém abban az időben álmos, elmaradott kisváros volt, az egyetem hamarosan a város kulturális központja lett. A saját lemeztárunkat felhasználva nagy sikerrű lemezeseket rendeztünk. Sokan eljöttek és bekapcsolódtak a város értelmiségi köreiből is. Megszerveztük az egyetem saját zenekarát. Egy oktató lett a karmester. Két koncertet is adtak, de az önálló zenekar csak fellángolásnak bizonyult. (...) Énekkarunk is volt, évekig egy diákunk vezette. (...)

– Miért éppen a zenei élet volt élénk?

– Mert az emberek között a zene teremt legkönnyebben kapcsolatot. Mi persze elsősorban a saját igényeinket akartuk kielégíteni. Később a diákság színpadot is szervezett, volt egy tíz tagból álló versmondó társaságunk, benne három oktató. Köztük én is. Verses esteket szerveztünk. Az egyetem abban az időben olyan szellemi és kulturális atmoszférát teremtett a városban, ami véleményem szerint túlnőtt az önképzőköri jellegén.”²⁴

A Veszprémi Vegyipari Egyetem kulturális élete

A város háború előtti gazdag kulturális életének folytonossága az 1949-re kialakuló politikai viszonyok között megtört. Az alapvetően polgári és iparos háttérű művészeti egyesületek jórészt megszűntek, míg az egyházhoz kötődő kulturális csoportok működését az új hatalom jelentősen megnehezítette. A helyi művelődési infrastruktúra sem tudta maradéktalanul pótolni a kieső közösségi tereket: a Jankovics Lajos Művelődési Háznak²⁵

²³ SZILÁGYI Károly: Veszprém és az egyetemisták bővülő kapcsolatai. *Napló*, 1973. január 9. 5.

²⁴ THIERY 1981. 213–214.

²⁵ Veszprémbe, a Szabadság tér 4. szám alatt 1958-ban kezdte meg működését a Jankovics Lajos Művelődési Ház; nagyjából ezen a helyen található ma a Hangvilla épülete előtti park. A művelődési háznak helyet adó

nem voltak megfelelő előadói helyszínei, ezért 1961-ig, a Petőfi Színház megalakulásáig, a színház épülete szolgált a kulturális csoportok próbáinak és bemutatóinak helyszínéül.

Ebben a helyzetben különös jelentőségre tett szert a gyorsan fejlődő egyetem, amely új épületeivel egyre több lehetőséget kínált nemcsak az oktatás, hanem az oktatáson kívüli programok megszervezésére is. Polinszky Károly már az intézmény alapításának kezdetétől arra törekedett, hogy az egyetem oktatóit és hallgatóit integrálja a város társadalmi életébe, miközben a város közösségét is igyekezett bevonni az egyetem nem szakmai tevékenységeibe. Erre a kulturális rendezvények és események kínálták a legalkalmasabb keretet. E törekvés lényegét jól foglalja össze a korszak egyik visszatekintő értékelése:

„A kezdeti időszakban – 1956-ig – az egyetemi kulturális munka az akkor még hiányos városi kulturális életet kívánta kiegészíteni és részben helyettesíteni. Az egyetem feladatának érezte, hogy – szerény lehetőségeinek és képességeinek megfelelően – ilyen vonatkozásban is kezdeményező legyen: egyeztetni próbálta adottságait és a város közönségének érdeklődését, s a hallgatók kulturális nevelését igyekezett összekötni a városi közönségnek szóló nyilvános előadásokkal is.”²⁶

Mindez az egyetem kulturális életének korai kibontakozásában is megmutatkozott. Bár a megfelelő helyszínek hiánya eleinte nehezítette a művészeti csoportok megszervezését, az egyetemi kulturális élet gyakorlatilag már az alapítás időszakában megindult. Elsőként a néptáncscsoport és az énekkar alakult meg 1950-ben, mindkettő öntevékeny hallgatói kezdeményezésre. Fellépéseik kezdetben csak az egyetemi közösségnek szóltak, de hamarosan részt vettek városi és megyei rendezvényeken, állami ünnepeken is, műsoraikkal meglátogatták a környékben szép számmal jelen lévő magyar és szovjet laktanyákat, és megmérettették magukat a kor kötelező kulturális seregszemléin, ahol általában jól szerepeltek. 1952-ben színjátszócsoporthoz is alakult, 1953-ban városi közönség előtt mutatták be Molière *Scapin furfangjai* című előadásukat. 1951-től kéthetenként hanglemezeseket rendeztek, ezek népszerűségnek örvendtek a városi közönség körében is, olyannyira, hogy később a zenetörténet jeles évfordulóihhoz kapcsolódóan élő koncerteket is rendeztek, meghívott előadókkal. 1954-től ezek az estek komoly zenetörténeti, zeneesztétikai eseményekké váltak, hiánypótlók voltak a város kulturális életében. 1951-ben megalakult a kultúrbizottság, amely ettől kezdve összehangolta a különböző csoportok tevékenységét; tagjain keresztül biztosította az egyetemi vezetés, a párt, a szakszervezet és a DISZ ellenőrzését, de ezeken a szervezeteken keresztül jutottak pénzhez is a csoportok programjaik megvalósítására. A színpadtól részben függetlenül működött az egyetem szavalóköre. Ők is részt vettek versenyeken és egyre nagyobb szabású műsoros esteket szerveztek.

Az egyetemi polgárokat 1954-től tájékoztatta a diákok és oktatók által szerkesztett egyetemi lap, az *Egyetemünk*. Kezdetben stencilezett változatban, aztán nyomtatott formában, folyamatosan készült 1956-ig. Ekkor az újság megszűnt, és csak 1959-től adták ki újra, napjainkig folyamatosan a megjelenése. Egy időben a *Napló* állította elő, hivatalosan a Veszprémi Vegyipari Egyetem párt- és KISZ szervezetének kiadványa volt, de elsősorban az egyetemi hallgatók működtették önkéntesen. Igaz, a cikkek szerzői gyakran profik voltak, akik a *Napló*-ban is publikáltak, később hivatásos írókká, újságírókká váltak mint a

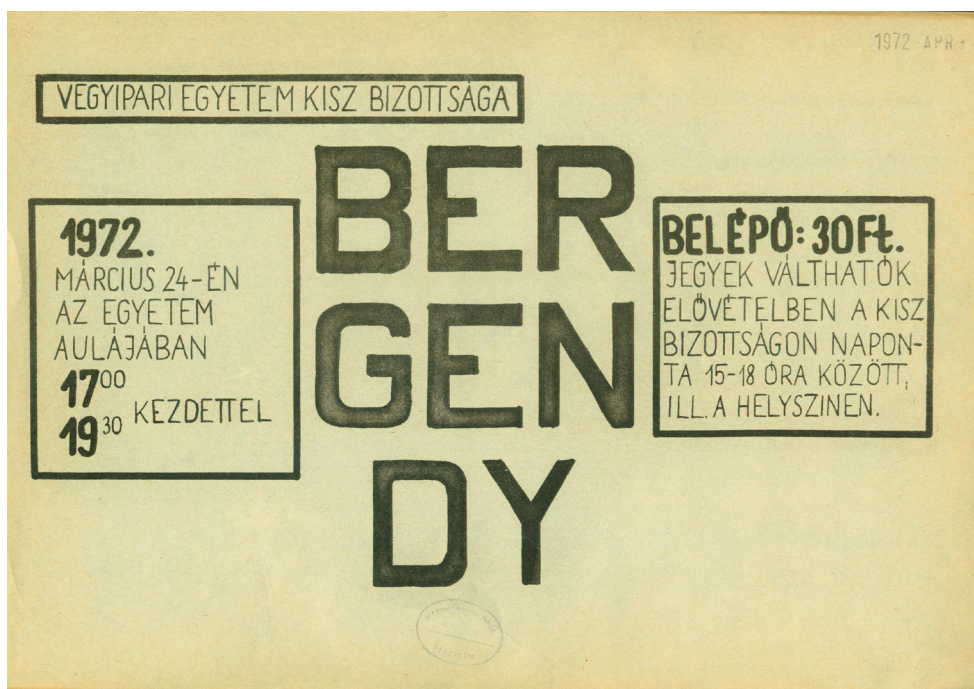
épületet 1969-ben elbontották. Az intézmény jogutódja, a Georgi Dimitrov Megyei Művelődési Központ 1973 novemberében már új épületben nyitotta meg kapuit.

²⁶ VVE ÉVKÖNYV 1974. 162.

„kissarusi” néven publikáló Sarusi Mihály. Az 1970-es évek elején ő írta leggyakrabban a folyóirat színházi kritikáit, illetve Láng György, aki a kulturális eseményekről tudósított.

1956-ban ideiglenesen szünetelt a művészeti csoportok tevékenysége, majd 1958-ra, amikor némileg helyreállt a felsőoktatási intézmény működése, újrakezdték munkájukat az együttesek is. Az újonnan alakult KISZ-szervezet nagyobb munkát fektetett a körök működtetésébe.²⁷

Az 1960-as évekre felélénkült Veszprém művészeti-kulturális élete. 1961-től a Veszprémi Petőfi Színháznak önálló társulata alakult, ettől kezdve rendszeressé váltak a színházi előadások a városban. 1956-ban létrejött Veszprém Város Vegyeskara, mely 1965-ben az arezzoi nemzetközi kórusversenyen három aranyérmet szerzett, ezzel európai hírnévű kórusná vált, és csatlakozott az Europa Cantat mozgalomhoz. Ennek köszönhetően két alkalommal is, 1968 és 1971 nyarán szervezőjévé vált az Európai Éneklőhétnek, melynek több eseményét az egyetemen rendezték meg, legnagyobb hangversenyeinek az aula adott otthont. A kórushoz az egyetem több oktatója és diákja is csatlakozott ugyanúgy, ahogy a város másik fontos énekkarához, a Liszt Ferenc Kórushoz. Veszprémben szimfonikus zenekar is alakult. Állandósultak az oratóriumhangversenyek, melyeknek ugyancsak az egyetemi aula adott helyet, ahogyan a Nemzeti Filharmónia koncertjeinek is.²⁸ Ugyanitt, illetve az E-kamarateremben léptek fel rendszeresen a kor legfontosabb magyar beat zenekarai is, köztük a Bergendy, a Generál, az LGT és a Sirius.

3. kép – A Bergendy együttes veszprémi fellépésének szóróanyaga

²⁷ VVE ÉVKÖNYV 1959. 149–153.

²⁸ M. TÓTH 1987. 13–77.

Az egyetem énekkara virágkorát élte az 1960-as évek végén és az 1970-es évek elején B. Rohonyi Katalin zenetanár vezetésével. A kórus 1970. április 25-én a *Felszabadulási Ének* című városi kórustalálkozónak²⁹ főszervezője volt, mely *Tavaszi Ének* néven a veszprémi énekkarok legfontosabb összefüveteként él tovább napjainkig.

A város művelődési házai – a Jankovics és a Szakszervezetek Megyei Tanácsának Kisfaludy Művelődési Háza³⁰ – klubjaikkal, szakköreikkel és sokszínű programjaikkal nyitva álltak a hallgatók és az oktatók előtt. Az egyetem szavalói a megyei könyvtárban rendszeresen tartottak felolvasóesteket. Az intézmény *Esővárók* nevű zenekara a nyári szezonban gyakran fellépett az Ifjúsági Park szabadtéri színpadán.³¹ A Vörösktóber Filmszínház³² az egyetemmel közösen is szervezett művészfilmlklubot.

Az egyetem és a színház között tehát szoros kapcsolat alakult ki. Az *Egyetemünk* az 1960-as évek végétől minden szeptemberi számában egy-egy teljes oldalon mutatta be a gólyáknak Veszprém nevezetességeit, egy másik terjedelmes cikkben pedig kedvcsinálóként kulturális ajánlót adott számukra. Az újság rendszeresen közölt kritikákat, fényképes beszámolókat az előadásokról, portrékat a színház színészeiről, színésznőiről, sőt, a sűgőnőt is megkérdezték a munkájáról. Emellett tudósított azokról a közönségtalálkozóról, amikor a Kol-klub meghívására a színház művészei eljőttek, hogy találkozhassanak személyesen az egyetemistákkal. A színház az egyetem számára külön bérletes előadásokat tartott, a megszokotthoz képest fél órával későbbi kezdéssel, hogy a diákok a laborgyakorlatok után is részt vehessenek rajtuk. 1972-ben már 160 egyetemi bérletet tartottak nyilván.

Az egyetemi programok szervezésében élen járt a diákok által 1968-ban alapított és teljes egészében általuk üzemeltetett Kol-klub. Az *Egyetemünk* 1972. január 29-i számában a Kol-klub a következő bejelentést tette:

„A Kol-klub vezetősége az egyetem állami vezetésével történt korábbi megbeszélés alapján, novemberi ülésén elhatározta, hogy gyűrűt alapít: a legkiemelkedőbb színészi alakítás díját a Kol-klub áprilisi ünnepélyes taggyűlésén adományozzák az egyetemi színházi bérletben részt vevő oktatók és hallgatók szavazatai alapján a Veszprémi Petőfi Színház legmagasabb művészi teljesítményt nyújtó tagjának.”³³

1972-ben a gyűrűt Tánczos Tibor Jászai-díjas színművész kapta, 1973-ban Latinovits Zoltánnak ítélték oda a diákok. 1973-ban a Veszprémi Egyetemi Napok (VEN) – amelyről később részletesebben szó lesz – idején adták át a gyűrűt, az eseményt a televízió is rögzítette.

A Kol-klubbal párhuzamosan egy egyetemi kultúrbizottság is tevékenykedett, amelynek felügyelője a szakszervezet volt, így gyakran valósítottak meg közös programokat a Tudományos Ismeretterjesztő Társulattal, melynek székhelye az E-épületben volt.

A Kol-klub az egyetem kollégiumában működött. Körülbelül 150 fő befogadására alkalmas, saját, alkoholt is árusító kocsmával rendelkezett. Rendszeresen szervezett programokat, szinte mindennap volt valamilyen rendezvény. A visszatérő események között

²⁹ SZELENYI Pál: Felszabadulási kórushangverseny Veszprém-ben. *Napló*, 1970. április 29. 5.

³⁰ Az államosítás után Kisfaludy Kultúrotthonként ismert intézmény a Lenin téren (ma: Megyeház tér) működött.

³¹ Az Ifjúsági Park szabadtéri színpada a várban, a mai Művészetek Háza és Foton épülete alatti bástyán helyezkedett el.

³² A filmszínház akkoriban a Népköztársaság útján, a mai Óvári Ferenc utcában működött.

³³ Gyűrű. *Egyetemünk* 14. (1972):2. 6.

a vendég „lemezlovasok” közreműködésével zajló táncos estek mellett az ismeretterjesztő előadások, vetített képes útibeszámolók – főleg nyugat-európai vagy egzotikusnak számító országokról –, zenetörténeti előadások, politikai vitaestek, fotókiállítások, egyéb kulturális műsorok szerepeltek. Különösen gazdag kínálat jellemezte az 1972/73. tanévet. Előadást tartott az egzisztencializmusról Köpeczy Béla irodalomtörténész, néprajzról Dömötör Tekla néprajzkutató, egyház és szocializmus kapcsolatáról Lukács József filozófus, a *Világosság* főszerkesztője. A meghívottak között volt még Dinnyés József (aki ekkor még csak dalénekes), a Tolcsvay Trió, Boldizsár Iván és Moldova György írók, továbbá fiatal költőket is bemutatnak, például Nagy Gáspárt, aki Böhm Edit színművésznővel érkezett. A Kol-klub keretében működött a kortárs rendezők filmjeit játszó Art-Kino is. A vetítések mellett olykor filmrendezőket is hívtak, egyik alkalommal például Bacsó Pétert.

4. kép – A Kol-klub meghívója

1972. február 29-én *Talpra Petőfi!* címmel Margittay Ági színművésznő tartott előadói estet a zsúfolásig megtelt klubban. Április 16-án Cserje Zsuzsa fiatal előadóművésznő műsorát hirdették. Latinovits Zoltán Sarkadi Imre írásaiból összeállított programját ígérték, de elmaradt. 1973-ban népballadák-ból készített versestjét harangozták be, de nincs nyoma, hogy ezt végül megtartotta volna. A Kol-klub helyiségeiben számos további színművész és előadó is megfordult. Meghívták Bálint Andrást *Magyarország messzire van*, Tompa Lászlót *Virrasztó* és Mensáros Lászlót *Huszedik század* című műsorával. Fellépett Berek Kati Sebő Ferencsel közösen, Fodor Tamás a *Talpig verítékben* című előadásával, valamint a Kaláka együttes is énekelt versekkel szerepelt.

A Kol-klub és az egyetem irodalmi színpada közösen szervezett nagyobb színházi előadásokat is. 1972. február 16-án az Universitas Együttes játszotta az egyetemi aulában a *Passiót* Ruszt József rendezésében, majd március 6-án szintén az aulában a Tatabányai Irodalmi Színpad Alfred Jarry *Übű király* című drámáját adta elő, amelyet Éless Béla rendezett. Mindkét produkció esetében szükségét érezték, hogy bővebb magyarázat se-

gítségével vezessék be az egyetemistáknak a darabokat, ezért az *Egyetemünk* hosszú cikket közölt a *Passió* tartalmáról és formájáról (egy későbbi számból megtudjuk, hogy a kollégiumi rádió bemondónője következetesen passzióként olvasta a címet).³⁴ Jarry *Übű király* darabjával kapcsolatban pedig azt írta egy diákújságíró, hogy az egyetlen abszurd dráma.³⁵ Összességében elmondható, hogy az *Egyetemünk* című lap figyelemmel kísérte a színházi előadásokat, ami azért bír jelentőséggel, mert e közvetítő szerepén keresztül a hallgatók ízlésének és kulturális elvárásainak formálásához is hozzájárult.

A műkedvelő hallgatók 1973. március 2-án, pénteken este 8 órakor az E-kamarában a Budapesti Műszaki Egyetem Szkéné Színházának vendégjátékát láthatták, az *Aucassin és Nicolette* című ófrancia széphistóriából készült előadást. Decemberben Csernus Mariann *Psyché*-estjére került sor, szintén a Kamarában.

A Kol-klub programjában rendszeresen szerepelt az irodalmi színpad. Időnként egyetemi, máskor irodalmi színpadnak hívták. 1972-ben még leginkább versestekkel léptek fel. Tevékenységükről az *Egyetemünk* 1972. évi szeptemberi számában olvashatunk. Ekkoriban a lap lehetőséget biztosított a felsőoktatási intézményben működő művészeti csoportosulásoknak a bemutatkozásra, hogy ezzel népszerűsíthessék munkájukat az elsőévesek, a gólyák körében. A színpad ekképp adott hírt magáról:

„Hosszú szünet után ismét megindult a munka az irodalmi színpadon. Minden csütörtökön este tartják próbáikat Nagy Zoltán színművész vezetésével. Idei nagysikerű bemutatójuk április 11-én Költészet Napján volt. A Radnóti Miklós emlékére készített összeállítást dr. Tolnai Gábor akadémikus vezette be. A színpad tagjai rendszeresen bemutatják irodalmi portré-műsoraikat a Kol-klub estjein, részt vesznek a Kol-stúdió irodalmi műsorainak szerkesztésében, illusztrálásában, jelentős segítséget nyújtanak a művészeti ismeretterjesztéshez, vidéki klubokban is vendégszerepelnek. Akik szeretik az irodalmat, és nem riadnak vissza a nyilvános szerepléstől sem, keressék fel a csoport próbáit.”³⁶

Radnóti-estjük mellett készítettek József Attila-műsort, és felléptek a *27. szabad Május elseje* című versösszeállításukkal is. Az előadásokat a kollégiumi stúdió rögzítette, majd később a szombat délutáni kulturális műsorblokkban sugározta újra, így a kollégisták azokat saját szobáikban is meghallgathatták. Új bemutatóra is készült a színpad – Federico Garcia Lorca műveiből állítottak össze programot, részben verseket, részben pedig a *Don Cristobal* című spanyol népi színművet láthatta a közönség.

A színpad persze gondokkal is küzdött: csőtörés miatt nem tudtak sem próbálni, sem a Lorca-darabot játszani. Ennek ellenére terveztek új premiert, Sławomir Mrożek *Piotr Ohey* mártíromsága című drámáját. Ez a törekvés jól illeszkedett ahhoz a folyamathoz, amelyet a Lorca-bemutatóval kezdtek, hogy az oratorikus színpadi formáról folyamatosan áttérjenek a nagyszínpadira.

Az irodalmi színpad munkája ebben az időben igazodott az országos színjátszómozgalom változásaihoz. A kor legjobb független színpadai kezdtek eltérni az 1956 után nagyon népszerűvé váló oratorikus formától, és egyre inkább dramatikus játékokat játszottak. Először a *Nagyvilág* című folyóiratban megjelenő abszurd drámák közül válogattak,

³⁴ Passió. *Egyetemünk* 14. (1972):2. 6.; A Kol-klub estje az E-épületben. *Egyetemünk* 14. (1972):7. 6.

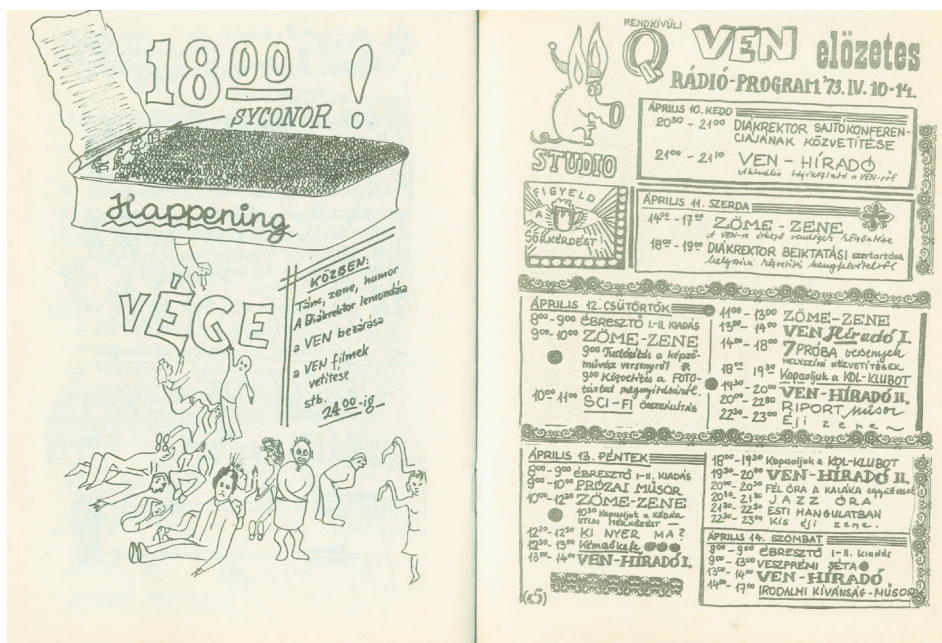
³⁵ Az Egyetemi Színpad márciusi programjából. *Egyetemünk* 14. (1972):17. 6.

³⁶ Irodalmi színpad. *Egyetemünk* 14. (1972):12. 6.

aztán a legkövetkezetesebbek, az Universitas, a Stúdió K és a Paál István vezette Szegedi Egyetemi Színpad (ők Veszprémben prezentálták a hivatalos bemutató előtt első igazán átütő sikerű előadásukat, Déry Tibor *Óriáscsecsmőjét*) pedig eljutottak a Grotowsky inspirálta szegény színházi formáig. A veszprémi irodalmi színpad vezetője ekkor Nagy Zoltán lett, aki Szegeden Paál István színpadának az egyik meghatározó színésze volt négy éven át, mielőtt a Veszprémi Petőfi Színházhoz szerződött volna.

Az addig létrejött művészeti csoportokhoz képest új színfoltot jelentett a filmkör, amely az 1960-as évektől alkotói közösségként működött, és sikerrel vett részt az Országos Amatőrfilm Fesztiválokon.³⁷

Az egyetem fontos kulturális rendezvényei közé tartoztak a diákhagyományok programjai. Ezek közül legismertebb a Veszprémi Egyetemi Napok, azaz a VEN, melyet 1969-ben rendeztek meg először, majd kétévenként ismételték meg. Fő eseménye a diákrekto-r-választás, amelyet egyhetes korteshadjárat előzött meg. Az egész várost mozgósító programok legizgalmasabb vonulatát a csapatok versengése jelentette, amely igazi karneváli hangulatot teremtett az egyetem tágabb környezetében. A VEN ideje alatt a diákhumor legszellemesebb változataival lehetett találkozni, melyek az egyetemi élmények, politikai nézetek ötletgazdag, szellemes kritikájával, komoly dramaturgiai készségekkel szórakoztatták az egyetemi és városi közönséget. A szavazás után a diákrekto-r jelképesen három napra átvette az uralmat. Ez idő alatt változatos kulturális programok – könnyűzenei koncertek, színházi bemutatók, vetítések, táncesemények – várták a résztvevőket. Az 1970-es években még a végzősök tréfás utcai ballagása (rongyos jelmezes felvonulás) is a program részét képezte, amely mára eltűnt a hagyományok közül.³⁸

5. kép – Részlet az 1973. évi VEN programfüzetéből

37 VVE ÉVKÖNYV 1974. 163–164.; Fesztivál Miskolcon. *Egyetemünk* 10. (1968):7. 2.

38 VVE ÉVKÖNYV 1974. 164.; SZÁZ FÉLÉV 1999.

A nemzetközi konferenciák és a két Éneklő Hét mellett – utóbbiak ebben az időszakban Veszprém legnagyobb szabású nemzetközi kulturális-művészeti eseményei közé tartoztak – az egyetemen zajló fesztiválok közül talán a Veszprémi Tévétalálkozó programjai váltották ki a legnagyobb érdeklődést. Először 1971-ben költöztek be a magyar tévéfilmek készítői a felsőoktatási intézmény épületeibe, elsősorban az aulába, hogy az adott év „termését” a benevezett filmekben át végignézzék. Teljesen különböző műfajú alkotásokat láthattak az érdeklődők az aulában felállított tévékészülékeken, résztvevői lehettek a filmeket követő vitáknak, és társadalmi zsűri is értékelhette a műveket a szakmai zsűri mellett. A Veszprémi Tévétalálkozó az első három évben az egyetemen zajlott, majd amikor átadták a település új művelődési házát, a Georgi Dimitrov Megyei Művelődési Központot 1973 novemberében, a következő seregszemle már oda költözött.³⁹

6. kép – Veszprémi Tévétalálkozó 1969-ben az egyetem aulájában

A Dimitrov újabb időszak kezdetét jelentette Veszprém kulturális életében. Az egyetem szerepe nem csökkent, sőt, az 1980-as években újra a kultúra egyik legfontosabb helyszínévé vált. Eddigre megkérdőjelezni sem lehetett, hogy teljesen integrálódott a város szellemi életébe.

³⁹ VAJK Vera: Balatoni szél és szemle szélcsendben. *Népszava*, 1971. július 2. 2.; BALOGH Elemér: Veszprémi Tévétalálkozó. Ünnepeles megnyitó és vetítések. *Napló*, 1973. június 24. 5.

KÉPJEGYZÉK

1. kép Veszprém város térképe az 1970-es évekből. (<https://mandadb.hu/tetel/834950/Apronyomtatvany>) [2026.05.26.]
2. kép A veszprémi Schönherz Zoltán (ma Egyetem) utca eleje; balra az A-épület, középen a B-épület, jobb szélén az E-épület. Veszprém műemléki városközpontjának felmérése, 1972. (LTK/BTI/73/4078/k2/138) – ÉKM, Dokumentációs Központ/Fotótár, Állomány. (<https://fototar.dokkocpnt.hu/foto/5082>) [2026.05.26.]
3. kép A Bergendy együttes veszprémi fellépésének szóróanyaga. Magyar Nemzeti Digitális Archívum/Eötvös Károly Könyvtár (<https://mandadb.hu/tetel/925062/Apronyomtatvany>) [2026.06.09.]
4. kép A Kol-klub meghívója. Magyar Nemzeti Digitális Archívum/Eötvös Károly Könyvtár (<https://mandadb.hu/tetel/903017/Apronyomtatvany>) [2026.06.09.]
5. kép Részlet az 1973. évi VEN programfüzetéből. Magyar Nemzeti Digitális Archívum/Eötvös Károly Könyvtár (<https://mandadb.hu/tetel/903019/Apronyomtatvany>) [2026.06.09.]
6. kép Veszprémi Tévétalálkozó 1969-ben az egyetem aulájában. Fortepan/Rádió és Televízió Újság felvétele (56447)

SAJTÓFORRÁSOK

Egyetemünk, 1968–1973

Napló, 1968–1973

Népszava, 1971

IRODALOM

- ALBERT 1990 ALBERT József: Hajléka a tudománynak. *Új Horizont* 18. (1990):2. 53–58.
- ALBERT 2002 *A Veszprémi Egyetem története 1949–1999*. Szerk. ALBERT József. Veszprém, 2002.
- KOVÁCS 2018 KOVÁCS Dániel: „Napról napra újszerűbbet és nagyobbat”. *Veszprém építészete 1945 és 1989 között*. Székesfehérvár, 2018. (Műhelytanulmányok a műemléki topográfiához 8.)
- KRISTÓF 2022 KRISTÓF János: 100 éve született Polinszky Károly akadémikus. *Megemlékezések, évfordulók*, 2022. augusztus 30. <https://mta.hu/vii-osztaly-megemlekezesek-evfordulok/100-eve-szuletett-polinszky-karoly-akademikus-112359> [2026.06.26.]
- M. TÓTH 1987 M. TÓTH Antal: *Harminc év krónikája*. Veszprém, 1987.

- NAGY 2017 NAGY Szabolcs: Veszprém város szocializálása. In: „Rendületlenül a romok között”. *A veszprémi egyházmegye 1945 és 1972 között*. Szerk. KARLINSZKY Balázs – VARGA Tibor László. Veszprém, 2017. 395–411.
- POZSGAI 2024 POZSGAI Mónika: Egyetemépítés és levéltáralapítás Veszprémben. *Veszprém vármegye kincsestára* 34. 2024. április 17. https://mnl.gov.hu/mnl/veml/hirek/veszprem_varmegye_kincsestara_34_egyetemepites_es_leveltaralapis_veszpremben#_ftn1 [2026.06.08.]
- PRÓDER 2017 PRÓDER István: 100 éve született dr. Straub Gyula vegyészmérnök, egyetemi tanár. *Veszprémi Szemle* 19. (2017):3. 108–116.
- SZÁZ FÉLÉV 1999 *Száz félév – fél százév. Diákhumor, diákhagyományok*. Szerk. FERENCZ Béla – BÁTORI Imre. Veszprém, 1999.
- THIERY 1979 THIERY Árpád: Vegyészpionírok – Beszélgetések a Veszprémi Egyetemről és kutatóintézetekről. *Kortárs* 23. (1979):6. 860–865.
- THIERY 1981 THIERY Árpád: *Királynék városa*. Budapest, 1981.
- VVE ÉVKÖNYV 1959 *A Veszprémi Vegyipari Egyetem Évkönyve 1949–1959*. Szerk. MESKÓ Gábor – MOHAI Béla. Veszprém, 1959.
- VVE ÉVKÖNYV 1974 *A Veszprémi Vegyipari Egyetem Jubileumi Évkönyve 1949–1974*. Szerk. SCHULTEISZ Zoltán. Veszprém, 1974.

Cultural Life at the University of Chemical Engineering in Veszprém, 1968–1973

by Gáborján Kovács

(Summary)

This study examines the cultural life of the University of Chemical Engineering in Veszprém between 1968 and 1973, placing it within the broader social and urban history of post-war Veszprém. Founded in 1949 as part of the socialist industrial modernization program, the university gradually became one of the city's most important cultural institutions. By the late 1960s and early 1970s, its buildings and student communities provided spaces for concerts, literary evenings, theatre performances, film screenings, lectures, and festivals, thereby playing a crucial role in shaping both student life and the cultural identity of the city. The study also highlights the significance of university-based initiatives such as the Kol-klub, artistic groups, and the Veszprém Television Festival, while emphasizing the increasingly close relationship between the university and the urban community. Based primarily on articles published in the periodical *Egyetemünk*, the paper argues that the university functioned not only as an educational institution but also as a major cultural mediator in Veszprém during this period.